

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 23 березня 2000 р. №1613-III // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №16. – Ст. 167.
3. Даньшин І.М. Усталені форми злочинності (кримінологічний нарис). – Х.: Атіка, 2002. – 110 с.
4. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 712 с.
5. Костенко О.М. Культура і закон – у протидії злу: монографія. – К.: Атіка, 2008. – 352 с.
6. Кримінологія: Загальна та Особлива частини / за ред. І.М. Даньшина. – Х.: Право, 2003. – С. 200-214; 233-244.
7. Криминологи о неформальных молодежных объединениях. – М.: Юрид. лит., 1990. – 272 с.
8. Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів. – К.: Логос, 1998. – 324 с.
9. Паніна Н. Молодь України: структура цінностей, соціальне самопочуття та морально-психологічний стан за умов тотальної аномії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – № 1. – С. 5-26.
10. Пісоцька Н.М. Рецидивна злочинність молоді та її попередження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К: НАВСУ, 2002. – 17 с.
11. Яницька Н.В. Групова корисливо-насилницька злочинність молоді та її попередження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К.: НАВСУ, 2000. – 19 с.

Анотація

Денисов С.Ф. Сучасні проблеми молодіжної злочинності. – Стаття.

Проблеми молодіжної злочинності є надзвичайно об'ємними, складними та невичерпними. Набувають особливого значення дослідження питань, спрямованих на виявлення та пояснення причин негативної поведінки молоді, визначення основних негативних процесів, до яких залучається молодь, а також показ шляхів контролю суспільства над злочинними процесами.

Ключові слова: молодіжна злочинність, поведінка молоді, контроль суспільства, боротьба із молодіжною злочинністю.

Summary

Denysov S.F. Modern problems of youth criminality. – Article.

Problems of youth criminality are extremely volume, difficult and inexhaustible. The questions directed on the revealing and an explanation of the reasons of negative behavior of youth, defining the basic negative processes to which they was involved, and also display of ways of control of a society over criminal processes get special value of research.

Key words: youth crime, youth behavior, control of society, fight against youth crimes.

УДК 343.2/7-053.6(477)

Т.О. Гончар

ЮВЕНАЛЬНА КРИМІНАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ЮВЕНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Демографічна криза в Україні, зниження якості життя дітей та молоді, безпритульність, бездоглядність цієї найуразливішої категорії громадян сприяє розвитку нового напрямку державної політики України – ювенальної політики.

Цей термін складається з двох слів – з грецької «політика» та латинської – «юний, молодий».

Дослідженням змісту та складових ювенальної політики та суміжних понять (ювенологія, ювенальне право) займаються такі російські вчені: В.І. Абрамов, Л.Ю. Голишева, О.В. Заряєв, Є.Г. Слущкий тощо.

Зміст терміна «ювенальна політика» по-різному розуміється у науковій літературі. Так, Є.Г. Слущкий розуміє під ювенальною політикою у широкому сенсі систему законодавчих та нормативних актів, організаційних заходів та мір із встановлення та підтримання певного соціального статусу молоді. У вузькому сенсі – це специфічна діяльність федеральних, регіональних та муніципальних органів влади, спрямована на підтримання нормативного життєзабезпечення дітей, підлітків та молоді у сучасному суспільстві [1, с. 100]. Л.Ю. Голишева основною метою ювенальної політики вважає захист прав дитини, охорону її інтересів з боку держави [2, с. 79]. Серед вчених немає єдності щодо розуміння змісту терміна «ювенальна політика», оскільки одні його розуміють у широкому розумінні, відносячи до її складової політику щодо дітей та молоді, інші розуміють ювенальну політику у вузькому сенсі, кажучи, що вона пов'язана із захистом прав дитини та охорони її інтересів з боку держави, а деякі взагалі не використовують термін «ювенальна юстиція».

Ювенальна політика як напрям державної політики в Україні тільки формується. Дослідженням складових ювенальної політики займаються такі вчені, як Є.І. Бородін, М.Ф. Головатий, Н.М. Крестовська, В.М. Панасюк, тощо. Ювенальна політика, на думку Н.М. Крестовської, має два взаємопов'язані напрями – дитячий та молодіжний, – що мають як подібні, так і відмінні риси. Необхідність поєднання дитячої та молодіжної політики в рамках ювенальної політики обумовлена як реаліями суспільного життя, так і законодавчими нормами. Магістральна ж мета ювенальної політики є єдиною і полягає у забезпеченні гідності життя та соціалізації дитини/молодої людини в межах громадянського суспільства [3, 193]. Законодавчим підґрунтям ювенальної політики є міжнародні та національні нормативно-правові акти щодо захисту прав дитини та молоді, а саме, Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р., Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р., Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15.12.1992 р., Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2016 року» від 05.03.2009 р. тощо. Вітчизняні вчені цілком виважено розуміють ювенальну політику як політику щодо захисту прав дітей та молоді, тому основним завданням сьогодні є розроблення та узгодження доктрини та законодавства щодо захисту та реалізації прав вказаних категорій населення.

Складовою ювенальної політики є політика запобігання правопорушенням дітей та молоді. На думку Н.М. Крестовської, ювенальна кримінальна політика – це стратегія державної діяльності в галузі протидії злочинності неповнолітніх та злочинам проти неповнолітніх, об'єктована в системі нормативних актів та організаційних заходів, спрямованих на перевиховання та реінтегра-

цію неповнолітніх, які вчинили суспільно небезпечні діяння, охорону, захист та відновлення кримінально-правовими засобами прав та інтересів дитини [3, с. 197].

В.М. Ткачов вважає, що ювенальна кримінальна політика – це державна політика у сфері всебічного забезпечення прав та інтересів неповнолітнього нормами міжнародного права, нормами національного законодавства, що виражена в реалізації приписів та принципів, що регламентують процеси створення органів ювенальної юстиції шляхом використання засобів відновного правосуддя щодо неповнолітніх, збільшення значення та відповідальності сім'ї, школи та трудових колективів у забезпеченні належних умов життя та виховання неповнолітніх [4, с. 2].

Висловлені точки зору безумовно заслуговують на увагу та повинні враховуватися державними органами у ході формування вітчизняної ювенальної кримінальної політики. Тому можна сказати, що ювенальна кримінальна політика – це розроблені державою та основані на об'єктивних законах розвитку суспільства напрями діяльності уповноважених державних та недержавних органів, які базуються на міжнародно-правових та національних нормах, основною метою яких є захист прав та свобод неповнолітніх осіб та запобігання вчиненню ними правопорушень. Ювенальна кримінальна політика реалізується державою через систему норм кримінального, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого права. Пріоритетним напрямом реформування кримінального законодавства сьогодні є його гуманізація. Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» від 15.04.2008 р. у Кримінальному кодексі України запроваджені такі новели щодо гуманізації кримінальної відповідальності неповнолітніх: 1) знижено мінімальну межу позбавлення волі на певний строк з одного року до шести місяців (ч. 1 ст. 102 КК України); 2) знижено мінімальну межу позбавлення волі за повторно вчинений злочин невеликої тяжкості з двох років до одного року шість місяців (п. 1 ч. 3 ст. 102 КК України); 3) розширено можливість застосування щодо неповнолітніх, що вчинили злочин, звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 104 КК України) [5, с. 220-222]. Але ці зміни вітчизняного кримінального законодавства, на наш погляд, не є першочерговими, оскільки вони стосуються застосування покарань, пов'язаних з позбавленням волі. Більш доцільно було б розширити можливість застосування до неповнолітніх, що вчинили злочин, примусових заходів виховного характеру та покарань, не пов'язаних з позбавленням волі.

Для запровадження нового підходу щодо неповнолітніх, які знаходяться у конфлікті з законом, необхідна координальна зміна існуючої кримінальної юстиції та кримінально-виконавчої служби України. Про це йдеться у Концепції реформування кримінальної юстиції України від 08.04.2008 р. № 311/2008 та Концепції реформування Державної кримінально-виконавчої служби України від 25.04.2008 р. № 401/2008. Так, у Концепції від 08.04.2008 р. йдеться про відновне правосуддя як складову ювенальної юстиції основною, метою якого

є виховний вплив на правопорушника і профілактика вчинення повторних правопорушень, сприяння соціальній адаптації та реінтеграції правопорушників у суспільство. Цього можливо досягти шляхом реформування кримінально-виконавчої служби та організації діяльності кримінально-виконавчої інспекції на засадах пробації. До функцій інституту пробації належатимуть підготовка соціально-психологічної характеристики неповнолітнього правопорушника для органів системи правосуддя; підготовка рекомендацій органам судочинства про призначення оптимального заходу впливу (виховного та профілактичного характеру) на неповнолітнього правопорушника, а також підготовка матеріалів щодо забезпечення його цивільних прав, зокрема прав на житло; профілактика повторного правопорушення шляхом надання соціально-психологічної підтримки неповнолітньому правопорушнику; сприяння його соціальній адаптації та реінтеграції.

У Концепції від 25.04.2008 р. наголошується на тому, що нагальним є питання розроблення нових моделей установ виконання покарань для засуджених неповнолітніх. В установах виконання покарань значна кількість засуджених має низький освітній рівень та є педагогічно занедбаною. Сучасні підходи до організації виробничої діяльності в ринкових умовах обумовлюють необхідність зміни організаційно-правових форм і принципів діяльності підприємств установ виконання покарань щодо залучення засуджених до суспільно корисної праці, надання пріоритету їх професійно-технічному навчанню, формуванню та закріпленню у засуджених трудових навичок як невід'ємної складової процесу їх ресоціалізації тощо [6].

Отже, Україна як член міжнародного співтовариства повинна створювати сприятливе для дітей та молоді середовище, в якому гідний розвиток і захист їх прав повинен забезпечуватися з дотриманням принципів миру, рівності, соціальної справедливості з урахуванням моральних засад та традиційних цінностей українського суспільства, спрямованих на зміцнення сім'ї та морального здоров'я дітей та молоді в Україні.

Література

1. Ювенологический словарь: 300 терминов. – СПб.: БИС-принт, 2002. – 389 с.
2. Гольшева Л.Ю. Российское ювенальное право: монография /Л.Ю. Гольшева. – Ставрополь: ЗАО Пресса, 2004. – 184 с.
3. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: історико-теоретичне дослідження: монографія / Н.М. Крестовська. – О.: Фенікс, 2008. – 332 с.
4. Ткачів В.Н. Проблемы реализации уголовной политики в отношении несовершеннолетних : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Б.и. – Ростов-на-Дону, 2007. – 20 с.
5. Уголовный кодекс Украины: науч.-практ. коммент. – 6-е изд., доп. и перераб. / отв. ред. Е.Л. Стрельцов. – Х.: Одиссей, 2009. – 888 с.
6. Концепція реформування кримінальної юстиції України від 08.04.2008 р. № 311/2008 та Концепція реформування Державної кримінально-виконавчої служби України від 25.04.2008 р. № 401/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Анотація

Гончар Т.О. Ювенальна кримінальна політика як складова ювенальної політики держави. – Стаття.

Демографічна криза в Україні, зниження якості життя дітей та молоді, безпритульність, бездоглядність цієї найуразливішої категорії громадян сприяє розвитку нового напрямку державної політики України – ювенальної політики. Складовою ювенальної політики є політика запобігання правопорушенням дітей та молоді.

Ключові слова: ювенальна політика, кримінальна політика, злочинність неповнолітніх.

Summary

Gonchar T.O. Juvenal criminal policy as a constituent of juvenal policy of the state. – Article.

Demographic crisis in Ukraine, decrease of quality of a children and young life, homelessness, neglect of this category of citizens promotes development of a new direction of a state policy in Ukraine – the juvenal politicians. Making of juvenal politicians are a policy to prevention of children and young offences.

Key words: juvenile policy, criminal policy, juvenile crime.

УДК 343.915

О.Ю. Петечел

ФОРМУВАННЯ ЗЛОЧИННИХ ГРУП НЕПОВНОЛІТНІХ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Характерною ознакою злочинності неповнолітніх є те, що вона в Україні набуває дедалі більш організованого, групового характеру (як і серед дорослих). Груповий характер – це особливість сучасної злочинності неповнолітніх. Правоохоронні органи називають організовану злочинність неповнолітніх непередбаченим феноменом. Соціально-психологічна специфіка злочинної групи неповнолітніх полягає в тому, що сама її наявність служить причиною втягнення в її діяльність нових членів групи, а головне, є тим фактором, який формує у підлітків антисупільні погляди і потреби, сприяє усвідомленню сили групи і призводить до вчинення правопорушень. А оскільки групова злочинність неповнолітніх може стати основою і головним джерелом для організованої злочинності, проблема виявлення та розкриття таких злочинних груп, повне і швидке розслідування вчинених ними злочинів є однією з найактуальніших.

Під групою розуміють будь-яке об'єднання людей, незалежно від того, який характер зв'язків існує між її членами [4, с. 102].

На думку В.А. Гаврилова, мала група – це соціальна взаємодія групи індивідів на основі об'єднання для спільної участі в певній сфері соціальної діяльності (економічної, політичної, духовної, побутової, у сфері дозвілля тощо), якій притаманна певна спільність цілей, інтересів, систем цінностей, свідомості, що організовує групу діяльність [1, с. 8].